

De meertalige peuter in de kinderopvang

Ouders en kinderopvang zijn partners in de opvoeding. Dit betekent dat pedagogisch medewerkers een belangrijke talige rol spelen, ook voor kinderen die meertalig opgroeien. Dat is een prachtige uitdaging, maar ook een grote verantwoordelijkheid. Daarom is het belangrijk om te begrijpen hoe meertalige kinderen in elkaar zitten (de theorie) en hoe we het beste uit hen kunnen halen (de praktijk).

Eentalige en meertalige kinderen lijken veel op elkaar, maar zijn tegelijkertijd heel verschillend. Dat heeft te maken met de talen in hun hoofd. Ook onderling verschillen meertalige kinderen van elkaar, dat hangt af van met wie ze welke taal spreken. We kunnen meertalige kinderen in vier groepen onderverdelen.

- Tweetalige kinderen met één Nederlandssprekende en
 - 1 één anderstalige ouder.
 - 2 Tweetalige kinderen met twee anderstalige ouders die beiden dezelfde taal spreken.
 - 3 Drietalige kinderen met twee anderstalige ouders die beiden een andere taal spreken.
 - 4 Kinderen die al een taal spreken en op latere leeftijd Nederlands leren.

Deze verdeling helpt professionals om snel inzicht te krijgen in de

taalsituatie van een meertalig kind en in de onderlinge taalverhoudingen. Meertalige kinderen hebben een eigen cognitieve structuur die zich niet laat schikken binnen eentalige richtlijnen. Voor eentalige denkers kan het een grote omschakeling zijn om te accepteren dat een persoon niet compleet is zonder zijn persoonlijke talencombinatie.

Taalrelaties

Iedereen heeft taal nodig voor kennisoverdracht en voor communicatie met de wereld om zich heen. Eentalige kinderen hebben daarvoor één taal nodig en meertalige kinderen hebben daarvoor meerdere talen nodig. De taal die je vanaf het begin met iemand spreekt, is de taal van de taalrelatie die je samen opbouwt. Nederlandstalige kinderen met Nederlandstalige ouders en vrienden hebben uitsluitend Nederlandse taalrelaties. Voor meertalige kinderen is

dat heel anders. Zij groeien op met een-op-eentaalrelaties die wisselen van persoon tot persoon. Meertalige kinderen vinden het vanzelfsprekend dat de taalrelatie met iedere persoon anders is. Dit inzicht helpt ons om beter te begrijpen dat de keuze om de een of andere taal te gebruiken eigenlijk geen bewuste keuze is. Daarom kunnen wij niet van mensen verlangen dat zij onderling een andere taal spreken. Probeer zelf maar eens de hele avond een andere taal met je kind te spreken. Je zult elkaar verstaan, maar het voelt anders. Taal is meer dan een opsomming van betekenissen. Taal is ook gevoel, veiligheid en vertrouwdheid. De taalrelatie die je als pedagogisch medewerker met meertalige kinderen opbouwt is Nederlands, met uitzondering van de meertalige kinderopvang waar een deel van de medewerkers Fries, Engels, Duits of Frans spreekt. Wees je ervan bewust dat je voor veel meertalige kinderen de enige persoon bent die zorgdraagt voor Nederlandstalige input. Dat is een verantwoordelijke rol die uiteindelijk vooral neerkomt op een zo natuurlijk mogelijke omgang met de kinderen plus een beetje extra. Probeer veel tegen en met ze te praten, het liefst in een-op-eensituaties en daag ze ook uit de taal te spreken. Waardeer hun talen, bijvoorbeeld door ernaar te vragen en complimentjes te geven als ze woordjes in hun andere taal kennen, maar ook door te accepteren dat ze met hun vader en moeder een andere taal spreken, ook wanneer ze hun kind komen brengen en halen.

Meertalige taalontwikkeling

De leeftijd waarop kinderen een taal leren, bepaalt welke hersenstructuren hiervoor gebruikt worden. In de kinderopvang zitten vooral kinderen die vanaf hun geboorte of zeer jonge leeftijd met meer dan één taal opgroeien. Zij ontwikkelen meerdere taalsystemen (één per taal) in hun brein, die afzonderlijk worden aangestuurd en gecontroleerd door de verschillende hersenfuncties. Ze doorlopen de verschillende taalontwikkelingsfasen gelijktijdig in elke taal en in ongeveer hetzelfde tempo als eentaligen. We spreken dan ook van meertalige eerste taalverwerving. Deze simultaan

meertalige kinderen hebben dus meerdere basistalen en niet maar één zoals eentaligen. De talen van simultaan meertalige kinderen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en allemaal even belangrijk. Het is een eentalige gewoonte om te denken dat er per se één taal de belangrijkste is.

‘Het is Verstandiger om de thuistaal juist als een oplossing te zien in plaats Van als een bedreiging’

In de buitenschoolse opvang komen we naast simultaan meertalige kinderen, ook successief meertalige kinderen tegen. Zij hebben de verschillende taalontwikkelingsfasen in hun basistaal doorlopen en daarna pas Nederlands geleerd. Hun algemene taalontwikkeling is vergelijkbaar met die van hun leeftijdsgenootjes. Ze lopen dus niet achter ten opzichte van hun Nederlandstalige klasgenootjes, maar ze zitten in een andere taalverwervingsfase van het Nederlands. Deze vroege tweedetaalverwerfers leren Nederlands vanuit hun basistaal. Daarom is het fundamenteel om in beide talen te investeren, wat inherent is aan meertalig opgroeien. Dit vereist samenwerking van professionals en ouders. Pedagogisch medewerkers dragen zorg

voor de input in het Nederlands en ouders voor de input in hun taal. In de kinderopvang van 0-4 jaar komen we echter weinig successief meertalige kinderen tegen, omdat hun jonge brein de verschillende talen simultaan verwerft.

Woordenschat is een optelsom

De woordenschat en dus de kennis die kinderen op jonge leeftijd verwerven is een belangrijke voorspeller van schoolse vaardigheden op het gebied van taal, lezen en rekenen. Kinderen die in een taalrijke omgeving opgroeien hebben de meeste kans van slagen. Meertalige kinderen verwerven hun kennis in meerdere talen. Al die kennis wordt opgeslagen in een niet-talige kennisbasis in hun brein. Dankzij hun verschillende talen hebben meertalige kinderen een grotere algemene woordenschat, maar per taal is hun woordenschat meestal kleiner. Het feit dat een kind een woord niet in de schooltaal kent, wil niet zeggen dat de kennis achter het woord ontbreekt. Dankzij de input aan woordenschat in de thuistaal (kennis), zullen ze de Nederlandse woorden snel aanhaken in het netwerk in hun

‘Het feit dat een kind een woord niet in de schooltaal kent, wil niet zeggen dat de kennis achter het woord ontbreekt’

brein. Als ze in de thuistaal hebben leren tellen, kunnen ze dat ook op het kinderdagverblijf. In een handomdraai plakken peuters nieuwe labels (Nederlandse woorden) op concepten die ze al kennen. Labels mogen we niet verwarren met kennisvergaring, wat een ander proces is en veel meer tijd en energie kost. Het belangrijkste is dat we kinderen zo veel mogelijk woordenschat aanbieden, of ze nu een- of meertalig zijn. In het brein worden nieuwe woorden aangehaakt aan reeds bekende. Kinderen met een kleine woordenschat hebben weinig aanhakingsmogelijkheden, waardoor de woordenschatopbouw langzaam verloopt. Bij kinderen met een grote woordenschat en dus veel aanhakingsmogelijkheden gaat het snel. Het belangrijkste advies aan pedagogisch medewerkers is, om zo veel mogelijk talig bezig te zijn met de kinderen. Benoemen waarmee je bezig bent, gesprekjes voeren, voorlezen, spelletjes spelen, manuele opdrachtjes uitvoeren, liedjes zingen, versjes opzeggen, etc. Probeer bij alle activiteiten de voorkennis van de kinderen te activeren, met bijvoorbeeld visuele ondersteuning, zodat het labelen sneller gaat. Realiseer je iedere dag dat je voor een groot deel van de kinderen die meertalig opgroeit, de enige input in het Nederlands bent en het daarom belangrijk is om je taalaanbod te intensiveren en te diversifiëren. Gebruik bijvoorbeeld veel synoniemen om doeltreffend aan woordenschatuitbreiding te werken.

Vergeet de thuistaal niet

Vanuit onze eentalige visie richten we onze aandacht met name op de beheersing van de Nederlandse taal en focussen we op de tekortkomingen ten opzichte van het algemene niveau van het Nederlands. Een deel van de woordenschat van meertalige kinderen, en dus van hun kennis, blijft echter onzichtbaar omdat we ze maar in één taal horen spreken. Dit geeft een vertekend beeld van de werkelijkheid en we lopen het risico de meerwaarde van meertaligheid uit het oog te verliezen. Doordat we het belang van de thuistaal onderschatten, offeren we die vaak op ten behoeve van het Nederlands. Dit heeft echter een negatief effect op de algemene taalverwerving van meertalige kinderen en uiteindelijk ook op het Nederlands. Ouders die gebrekkig Nederlands spreken, kunnen hun kind niet genoeg taalaanbod en kennisaanbod geven in het Nederlands. Het Nederlands van hun kind zal er dus niet op vooruitgaan en ondertussen stagneert het niveau in hun thuistaal. Het is verstandiger om de thuistaal juist als een oplossing te zien in plaats van als een bedreiging. Voor een optimale taalontwikkeling is het belangrijk dat kinderen in een talige omgeving opgroeien, waar men veel met elkaar praat, verhalen vertelt, liedjes zingt, spelletjes doet en voorleest. Dat alles in de taal waarin ouders zich het meeste thuis voelen: hun eigen taal. Uiteraard is het belangrijk dat kinderen goed Nederlands spreken, maar thuis Nederlands spreken is niet de oplossing om beter Nederlands te leren. Daarvoor is het belangrijk dat ze veel met Nederlandssprekende men-

sen omgaan, in de kinderopvang bijvoorbeeld. Een goede beheersing van de ene taal bevordert een goede beheersing van de andere taal, maar dit geldt ook andersom. Een zwakke beheersing van de ene taal betekent een zwakke beheersing van de andere taal. In geen geval neemt de ene taal plaats weg bij de andere en het brein raakt ook niet vol, zoals men weleens vreest. Talen concurreren niet met elkaar, maar ondersteunen elkaar juist. Hier ligt een belangrijke taak voor pedagogisch medewerkers, namelijk ouders uitleggen hoe meertalig opgroeien werkt.

Brede meertalige blik

De houdbaarheidsdatum van onze eentalige visie lijkt verstreken. De hedendaagse meertalige realiteit verdient nieuwe inzichten die rekening houden met hoe meertalige kinderen in elkaar zitten. Laten we daarom een nieuwe bril opzetten met een brede meertalige blik om misverstanden over meertaligheid uit de weg te ruimen en praktische stappen te zetten op beleidsmatig en uitvoerend niveau. ◀

Over de auteur

Marinella Orioni is Nederlandse van Italiaanse afkomst, moeder van twee drietalige dochters en woont al jaren in Parijs. Auteur van *Het meertalige kind* (SWP 2020) en *Hoeveel talen spreek jij? Wat je altijd al wilde weten over meertaligheid* (SWP 2019). Binnenkort verschijnt een herziene uitgave van *Meertalig opvoeden*. Naast het schrijven geeft Marinella Orioni lezingen en workshops meertaligheid en interculturaliteit in binnen- en buitenland.

Foto: Steven Wassenaar

